

Represaliat: Lluís Iglesias Hinojosa

Exili; camps de concentració; Le Vernet-d'Ariège; Mauthausen; Gusen; Enric Hernández Guirado

En Lluís Iglesias va néixer el dia set de juliol de 1903¹, a Barcelona, i va venir a viure a Esparreguera quan encara era un infant. Va entrar de ben jove a S.A. Sedó, en cta², de fet, era una família força vinculada a aquesta fàbrica tèxtil. Així, la seva germana, Francisca Iglesias Hinojosa, entrà a la secció de la Filatura l'any 1914 i finalitzà l'any 1932.

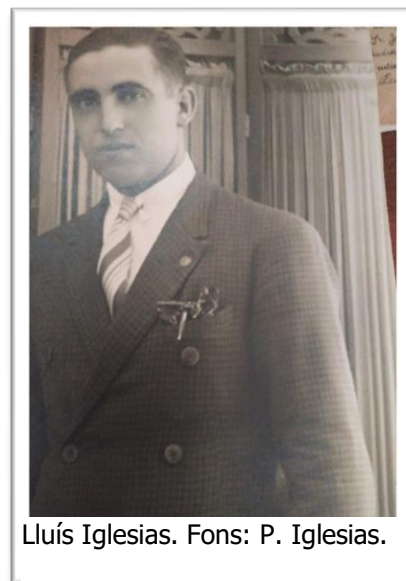
El Lluís es va casar per l'església amb Rosa Vinaroz Maté el 29 de setembre de 1929³ i van tenir Maria Cinta Iglesias Vinaroz. Al padró de 1936, mare i filla figuren que viuen a casa del pare de la Rosa.

Posteriorment el trobem aparellat amb Piedad Hernández amb Piedad Hernández Girado⁴

(nascuda el 10 de desembre de 1903 a Tíjola –Almeria–); s'havien casat a Esparreguera el dia 23 de març de l'any 1937. La Piedad també treballava a can Sedó, concretament a la guarderia que hi havia a la colònia, on netejava.⁵ Ella no havia anat a l'escola i havia arribat a Esparreguera l'any 1933.

La seva filla és Pietat Iglesias Hernández⁶, nascuda el 29 de març de 1936 a Esparreguera, al carrer Montserrat, núm. 90, i sabem que començà a treballar a Can Sedó a la secció coneguda com a Viscosilla de l'any 1951 fins l'any 1957.

Segons testimoni de la Pietat, ella va sortir de l'escola als onze anys per anar a fer de mainadera a casa de la família Navarro (Gran, núm.2), fins que va fer els

Lluís Iglesias. Fons: P. Iglesias.

¹ L'any 1913 segons The Mauthausen Memorial (www.mauthausen-memorial.org). L'any 1903 segons el cens de l'AMES de 1936 que és la mateixa data que indica la Montserrat Roig, op. cit., pàg. 597.

² Segons el llistat de treballadors i treballadores no hi consta però sí al padró de 1936 AMES. Segons la nostra informant ell havia anat a Barcelona per preparar-se per a ser boxejador.

³ Segons el certificat d'inscripció de matrimoni de l'11 d'abril de 1968. El Lluís Iglesias moriria a Gusen, un Kommando de Mauthause, el dia 21 de novembre de 1941 i ella figura com a cònjuge del deportat.

⁴ Al llistat de treballadores de Can Sedó (mNACTEC) consta com a Guirado i com a Guiradó a ROIG, Montserrat (2003). Op. cit., pàg. 597. Filla de Manel i de Socorro.

⁵ Les monges s'encarregaven de la canalla, en aquella època i la Pietat netejava a la guarderia i a l'església.

⁶ Una altra filla del Lluís és Maria Cinta Iglesias Vinaroz, que va tenir amb Rosa Vinaroz, però no podem ampliar aquesta informació perquè ens ha arribat per mitjà de la seva neta, que va contactar amb l'AMES, i fins ara no hem pogut efectuar l'entrevista.

catorze anys i va començar a la fàbrica. A la tarda anava a treballar al camp, a collir olives, ametlles, raïm... Com ella deia, tenia catorze anys i dues feines.

El nostre represaliat també vivia amb Joaquina Miranda Hernández, nascuda el 28 d'abril de 1933 a Cardona, i que era filla de la seva esposa, la qual havia estat casada abans amb en Epifanio Miranda, que era portuguès, del qual s'havia divorciat.

A la casa del carrer de Montserrat també hi trobem la sogra del Lluís, Socors Girado, que era de Tíjola i havia vingut a Esparreguera l'any 1928; quasi no havia anat a l'escola i treballava a Indústria Olesana S.A.

La família primer havia viscut al carrer Montserrat, núm. 90; més tard, trobem que Piedad Hernández va viure al carrer de Madoz⁷ núm. 4, d'Esparreguera durant quaranta anys, en un pis on hi havia hagut el sindicat de la CNT, i, més endavant, la localitzem al carrer Pau Font, núm.17 de la mateixa població.

El pare del nostre represaliat era Federico Iglesias Hernández, nascut a Huete, Cuenca, i va morir a Esparreguera l'any 1907⁸, quan tenia trenta anys, com a conseqüència d'un accident laboral a la fàbrica S.A. Sedó, en cta. on treballava. La mare del Lluís era Balbina Hinojosa Izquierdo i era nascuda el 20 de gener de 1884, a Villastar (Terol) i havia arribat a Esparreguera l'any 1904. La família va viure a la plaça de Santa Eulàlia, núm. 4 i també als afores d'Esparreguera, concretament a la font del Sangué, segons el Padró d'habitants de l'any 1936, però la nostra informant la situava en una zona coneguda com "Les pells". Estava casada en segones núpcies amb Gregori Montornés, que era d'Ascó, Ribera de l'Ebre, nascut l'any 1889. Ell havia arribat a Esparreguera l'any 1903 i sabia llegir i escriure; era parcer, bàsicament d'olivar.

Troblem l'expedient de Lluís Iglesias Hinojosa dins de la Causa General d'Esparreguera, foli 6 i 31, però el seu expedient no consta com a deportat a l'Archivo Histórico Nacional, i ens remet al "Libro Memorial. Españoles deportados a los campos nazis (1940-1945)" de Benito Bermejo y Sandra Checa⁹. En aquesta Causa General d'Esparreguera hi trobem un José Iglesias Hinojosa, tot i que dins del mateix document parla d'ell com a Luís Iglesias Hinojosa, i en detalla «...actualmente está prisionero de los alemanes, siendo la dirección que de él se sabe la siguiente: Degré militaire: Trevalleur. Désignation de la formation militaire: 29 esme Compagnie (No se sabe el punto de residencia porque él no la

⁷ ROIG, Montserrat (2003), op. cit., pàg. 597. Hi posa Amorós. Creiem que és una errada de transcripció ja que segons testimoni d'un familiar, aquesta família havia viscut al carrer de Madoz, actual carrer Taquígraf Garriga. La seva última adreça era en aquest carrer, núm.10 1r 1a, tot i que la Pietat en dona un altre número. Hem de dir que, encara ara, molts esparreguerins quan parlen d'aquest carrer, en diuen d'*amadós*, i així també ens ho deia la nostra informant.

⁸ Segons l'acta de defunció que podem trobar al Registre Civil d'Esparreguera.

⁹ Les dades d'aquest memorial (pàg. 287) coincideixen amb les del llibre de ROIG, Montserrat (2003). *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62. Col. No ficció 62, núm. 10, pàg. 597, exceptuant el cognom de l'esposa, on Roig hi posa Hudez, enlloc d'Hernández .

remitió, por estarle prohibido, a sus familiares).»¹⁰ És acusat de comunista llibertari, fins i tot abans del G.M.N.¹¹ (fugit a França).

La família del Lluís era una família molt humil, la dona i la sogra havien emigrat cap a Esparreguera per a treballar i quasi no tenien formació. La guerra i el fet que el Lluís marxés a l'exili va deixar les quatre dones, de fet dues dones adultes i dues criatures, en una situació molt vulnerable. Sí, és cert que passats uns anys van rebre una compensació del govern alemany i la Pietat ens explicà que sort en van tenir que hi havia una mestra a Esparreguera que sabia alemany i els traduïa la documentació ja que elles no entenien res.

D'una guerra a l'altra: L'exili

Durant molt de temps la família va tenir molt poca informació sobre el Lluís, per això quan nosaltres vam començar a investigar no ens va ser fàcil i durant molts anys no vam conèixer ben bé la situació en què va viure en Lluís, però de mica en mica se'ns va obrint camí en la recerca i hem pogut averiguar que inicialment va anar a parar al camp de Le Vernet-d'Ariège, a França.

El 12 de novembre de l'any 1938 el govern francès va promulgar un Decret Llei on es proposava l'expulsió dels "indesitjables". El decret de Daladier va donar a l'estat el poder d'internar els forasters en camps, més endavant, però, concretament el 5 de febrer de 1939, es va haver de desbloquejar la frontera i permetre l'entrada de refugiats, gràcies a la pressió de l'opinió pública.

L'arribada de tanta gent va fer que els concentrassin en espais més semblants a una presó que no pas a un refugi, mal alimentats, amb fred i vigilats per soldats colonials marroquins i senegalesos.

El primer centre d'acollida de refugiats va ser decretat el 21 de gener de 1939; va ser a Rieucros en uns turons boscosos vora l'antic seminari de Mende, al departament

Entrada del camp Le Vernet. Fot. Museu de Vernet.

occità de la Losera, que va funcionar de gener de 1939 a febrer de 1942. Entre el mes de març i l'abril de 1939 es van crear sis centres a la zona dels Pirineus Orientals per a internar els milicians: Bram (Aude) reservat a la gent gran, Agde (Hérault) i Rivesaltes (Pirineus-Orientals) destinat als catalans; Septfonds (Tarn-

¹⁰ Causa General. AHN.

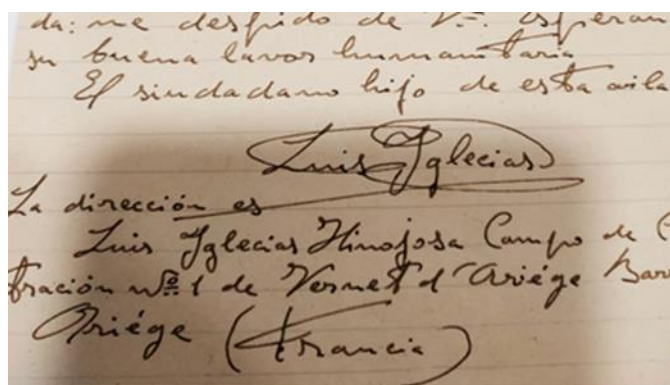
¹¹ Unes sigles freqüents a la documentació franquista: Glorioso Movimiento Nacional.

et-Garonne), Le Vernet-d'Ariège i Gurs (Basses Pyrénées). A aquests hi afegiríem el d'Argèles-sur-Mer, Saint-Cyprien, Prats-de-Molló, Gurs, Noé i Barcarès.

En Lluís Iglesias Hinojosa, com hem dit anteriorment, va anar a raure a **Le Vernet-d'Ariège**, un conegut camp d'internament, on en iniciar-se la II Guerra Mundial, s'hi tancaven els "étrangers indésirables" (en general, intel·lectuals antifeixistes de totes les nacionalitats, i els qualificats per les autoritats franceses com a republicans espanyols extremistes, i dirigents de les Brigades Internacionals i, a partir de 1940, va ser un punt de deportació de jueus. Es pot llegir una literatura molt extensa on es posa en evidència les condicions inhumanes en què van viure aquests refugiats.

Geneviève Dreyfus-Armand cita Arthur Koestler que, amb molta experiència escrivia: "Desde el punto de vista de la comida, de las instalaciones y de la higiene, Vernet estaba incluso por debajo del nivel de un campo de concentración nazi"¹².

El dia 1 de juny de 1939 en Lluís Iglesias va escriure des del Camp de concentració núm. 1 de Vernet-Ariège a l'alcalde d'Esparreguera amb la intenció de rebre notícies de la seva família, la seva mare Balbina Hinojosa i la seva esposa Piedad Hernández, que aleshores vivia al carrer de Montserrat núm. 90.

da: me despido de v. esperando
su buena labor humanitaria
El ciudadano hijo de esta villa
Luis Iglesias
La dirección es
Luis Iglesias Hinojosa Campo de Concentración
n.º 1 de Vernet d'Ariège Basses
Pyrénées (France)

Fragment de la carta de Lluís Iglesias a l'alcalde d'Esparreguera des del camp de *Vernet-Ariège* (1939). AMES.

Posteriorment, en Lluís Iglesias és fet presoner a l'Stalag¹³ XI-B (Fallingbosten, prop de Hannover), on tenia el número 86494 i fou traslladat a Mauthausen el vint-i-set de gener de 1941; el seu número al camp era 6385. Aquest dia van

¹² DREYFUS-ARMAND, Geneviève (2000). *El exilio de los republicanos españoles en Francia. De la guerra civil a la muerte de Franco*. Edit. Crítica. Barcelona, pàg. 69.

¹³ Els stalags eren camps de l'exèrcit alemany pensats estrictament per a presoners de guerra. Molts dels presoners que van ingressar en un stalag més endavant van ser deportats a camps d'extermini nazis.

arribar a Mauthausen 1.506 republicans espanyols, procedents del mateix Stalag que el Lluís –entre ells en Manuel Vinaroz represaliat també d’Esparreguera– i d’aquests n’acabarien morint 1.079, el 70 per cent.

Com la majoria de republicans d’aquest comboi passaria a Gusen, el vint d’octubre de 1941, amb el número de presoner 13769. Va morir allí mateix, un mes més tard, el 21 de novembre de 1941.

El año 1941 –especialmente entre febrero y junio del año siguiente– fue particularment mortífero para los deportados. El *Kommando* de Gusen era el más terrible, puesto que más del 80 por 100 de las defunciones se produjeron en él. A causa de las condiciones de Trabajo extremadamente penosas, de las privaciones, las vejaciones y castigos de todo tipo, cerca de 5.000 españoles perdieron la vida en el complejo de concentración de Mauthausen.¹⁴

KL. MAUTHAUSEN		T/D Nr.
IGLESIAS - Hinijosa		
NAME	Vorname	
7.7.1903	Barcelona	
Geb.-Dat.	Geb.-Ort	Häft.-Nr.
Häftl. Pers. Karte	☐	Korrespondenz
Häftl. Pers. Bogen	☐
Effektenkarte	☐
Schreibst.-Karte	☐
Nummernkarte	☐
Blockkarte	☐
Revierkarte	☐
Krankenblätter	☐
Todesfallaufnahme	☒ = 38.
Todesmeldung	☐
Sterbeurkunde	☐
		Dokumente:
		1
		Inf. Karten:
		Bemerkungen:
		Umschlag-Nr.:

Fitxa de Lluís Iglesias al KL. Mauthausen. Arolsen Archives. Signatura: 01012603oS Document: 418695

¹⁴ DREYFUS-ARMAND, Geneviève (2000). Op. cit., pàg. 121.

Amtsgericht Mauthausen

Geschäftszahl A

Eröffnung am 9. DEZ. 1941

von Berlegha,

 Halbeschütz,

Todfallsaufnahme,

41 I 195141
1

errichtet am 25.11.1941 in Mauthausen

1. Vor- und Zuname des (der) Verstorbenen (bei verheirateten Frauen auch Familienname): Luiz I g l e s i a z - Hinijosa
2. Beschäftigung: Arbeiter
3. Alter (Tag der Geburt): 7.7.1903 zu Barcelona
4. Religion: rk
5. Familienstand (ob ledig, verheiratet, verwitwet, gerichtl. geschieden):
6. Heimatzuständigkeit; Staatsangehörigkeit: Spanien
7. Ordentlicher Wohnsitz, Wohnung:
(Wenn der Verstorbene unter Vormundschaft stand oder entmündigt war, ist das Pflegschaftsgericht anzugeben und das Dekret des Vormunds [Kurators, Beistandes] beizuschließen.)
Esparaguera, calle Amadors 4 (Barcelona)
8. Sterbetag und Sterbeort: 21.11.1941 gegen 15,20 KL Mauthausen

Document que certifica la defunció del deportat, inclou l'adreça d'ell a Esparreguera, "Amadors", Madoz, núm. 4. Arolsen Archives. Signatura: 01012603oS. Document: 418695.

<p>9. Nachgelassener Ehegatte(in): Pilar H e r n á n d e z - Guirado, wohnhaft wie umstehend.</p>	<p>18. Ist ein Testament, Kodizill, Erbvertrag, eine Schenkung oder Ehepakt vorhanden? Wo befinden sie sich? (Bei mündlichen letztwilligen Erklärungen Vor- und Zuname, sowie Wohnort der Seelen):</p>
<p>10. Großjährige Kinder und großjährige Nachkommen bereits verstorbenen Kinder (Vor- und Zuname, Stand, Alter und Aufenthaltsort):</p>	<p>14. War der Verstorbene als Vormund, Kurator oder Beistand bestellt? Für wen, von welchem Gerichte und wo befindet sich das Bestellungsdekret?</p>
<p>11. Minderjährige Kinder und minderjährige Nachkommen bereits verstorbenen Kinder (Vor- und Zuname, Alter, Beschäftigung und Aufenthaltsort): Haben die Minderjährigen bereits einen gesetzlichen Vertreter oder wer wird hierzu vorgeschlagen? Übernimmt die Witwe die Vormundschaft und wer wird zum Mitvormund vorgeschlagen? Erwartet die Witwe die Geburt eines Kindes?</p>	<p>15. Hat der Verstorbene über Amtsgelder Rechnung geführt oder einen Besug aus einer öffentlichen Kasse oder einer unter öffentlicher Aufsicht stehenden Fonds genossen?</p>
<p>12. Vor- und Zuname, Stand, Alter und Aufenthaltsort der übrigen nächsten Verwandten und der Testamentserben:</p>	<p>16. Befinden sich in der Verlassenschaft Gegenstände, die eine besondere Anzeige erfordern? Was wurde darüber verfügt?</p>
	<p>17. Ist ein Vermögen vorhanden und worin besteht es? In wessen Händen befindet es sich? Sind Vorkehrungen zur Sicherstellung getroffen worden und welche? War der Verstorbene auf den Todesfall versichert? Bei welcher Anstalt und zu wessen Gunsten?</p>

Document on podem llegir el nom de Pilar (per Piedad) Hernández Guirado, esposa del Lluís Iglesias. Arolsen Archives. Signatura: 01012603oS. Document: 418695.

18. Beiläufiger Wert:

a) der Liegenschaften:

b) der Fahrnisse:

c) der Forderungen:

d) der Wertpapiere und Einlagebücher (Anstalt und Nummer):

Sind große Schulden vorhanden?

Wieviel betragen die Krankheits- und Leichenkosten und die anderen mit besonderem Vorrecht verbundenen Forderungen? Wer hat sie berichtet? Stellt der Zahler den Antrag, ihm den Nachlaß an Zahlungsstatt zu überlassen?

Unterschriften:

Der Parteien:

Des Gerichtsabgeordneten:

1.4. Iglesias
Oberstcharführer

B.

Mangels eines Nachlaßvermögens findet eine Verlassenschaftsabhandlung nicht statt.

Signatura del certificat de defunció de Lluís Iglesias Arolsen Archives. Signatura: 01012603oS. Document: 418695.

Segons ens declarà la seva filla, en Lluís va intentar d'escapar-se del camp de Mauthausen, però el van agafar:

(...) en canvi el tiet es va salvar. Ell i el tiet sempre anaven junts. El tiet es va escapar però no va tornar. En acabar la guerra es va quedar a França, va morir a Còrsega, ja de gran. Concretament a Ajaccio. No van tenir fills. El que m'havia explicat la mama era que el van apallissar molt per haver intentat escapar-se –referint-se al Lluís.¹⁵

No sabem del cert quan es va produir el fet d'aquest intent de fuga però sí que hem trobat que el tiet que l'acompanyava era en Juan Hernández Guirado¹⁶, germà de la mare del Lluís, nascut a Tíjola. Aquest va viure un temps a Esparreguera, fins i tot havia treballat a Can Sedó com a paleta.

La nostra informant¹⁷ ens parlava de la poca informació que havia tingut sobre el seu pare i la seva història de vida. La mare havia rebut alguna carta de quan estava a l'exili però ella sempre les cremava després d'haver-les llegit. Tenia por. Potser per això tampoc els va parlar massa del pare.

Ploràvem totes dues! Això que jo no l'havia conegut, però com que la veia plorar a ella...ploràvem totes dues. La mama l'ha plorat molt (...) amb el primer home ella va estar de molta pega, però, és clar, amb el pare s'avenien molt. Tenien els mateixos anys quan es van casar, trenta-tres... Això ho repetia la mare. Ho vam passar molt malament. Jo me'n recordo... perquè, a més, teníem la iaia Socorro, que era la mare de la meua mare, que sempre van viure juntes. La iaia Socorro treballava al Molí, a Olesa de Montserrat. Una vegada, pobreta, va caure per les escales –es refereix les que van de Cordelles fins al pont d'Olesa, on es trobava aquesta fàbrica tèxtil–... perquè ja era gran, gran, però per cobrar alguna cosa aguantava. I va caure i es va fer molt mal. Aleshores ja va plagar.¹⁸

Quan li comentem que a casa seva es van quedar les dones soles, va afegir:

La iaia Socorro Girado Gallardo¹⁹, l'avi Manuel, que també era de Tíjola, havia marxat a Buenos Aires a fer fortuna i sempre li escrivia dient-li que estava tan bé i que estava ajuntant diners per a enviar-los-els perquè marxessin allí. Això devia ser abans de la guerra perquè jo no el vaig conèixer (...) A part del tiet de Manresa, tots van marxar! La iaia tenia esperança que tornaria. No sé pas qui li devia escriure perquè ni la mama ni la iaia no sabien escriure. Jo als set o vuit anys feia les cartes de casa i les llegia. A mi m'agradava molt anar al col·legi. Jo

¹⁵ Entrevista efectuada a Pietat Iglesias per Joana Llordella, el dia 8 d'octubre de 2020. Esparreguera.

¹⁶ Un cop consultat el llistat de deportats del Memorial Democràtic, pensem que la Pietat es confon de camp, però no n'estem segures.

¹⁷ Entrevista efectuada a Pietat Iglesias el dia 5 d'octubre per Joana Llordella a Esparreguera, i entrevista a Pietat Iglesias el dia 20 de juliol de 2011 per Carla Rodríguez i Esther Segura per al TdR, : *El paper de la dona a l'Esparreguera franquista. (1939-1978)*, dirigit per la professora Joana Llordella.

¹⁸ Entrevista citada a Pietat Iglesias (2020). Esparreguera.

¹⁹ Era nascuda l'any 1886 a Tíjola i va venir a Esparreguera l'any 1928. Treballava a Indústria Olesa S.A.

li escrivia les cartes a la tieta Júlia, una germana de la mama, per al tiet Ricardo que estava exiliat a França. La va cridar moltes vegades! A les cartes recordo que li deia que hi anés, que s'estava fent una casa.²⁰

En cada carta que els enviava, els enviava un regalet, *jo ho guardo com un tresor*. La Pietat ens parlava de les petites plaques en miniatura fetes amb os o resina que poden veure a continuació. Una conté la fotografia del Lluís i dues més dos cors amb les inicials de la parella.

Manualitats elaborades per Lluís Iglesias al camp de refugiats francès i que va enviar a la família a través de la correspondència. Fons de la família.

²⁰ Entrevista citada a Pietat Iglesias (2020). Esparreguera.

Quan el pare va marxar, ella tenia tres anys. Sí que rememorava les coses boniques que li havia explicat la mare, per exemple, que havien celebrat el seu bateig tot fent un menjar al riu amb la família.

En alguna ocasió havia sentit que algú li recordava de qui era filla. Res agradable, naturalment:

A mi, l'únic que em va passar un cas que no ho, no ho entenia, jo. Quan em van llogar a la fàbrica de Can Sedó...una vegada que vaig anar al despatx... el director d'aquesta fàbrica em va dir: "ai...", en veure uns *apellidus*, no sé si van ser pels *apellidus*, em va dir, diu: "Vostè és filla d'un roig". Jo, amb catorze anys no ho sabia el que volia dir això, i dic: "Ai", dic "què vol dir", dic "ai no sé què vol dir". I *allavons*, ell es va adonar que no era correcte haver fet allò, diu: "Res, res, res, no passa res, no passa res". Però, això m'ha quedat tota la vida, això, perquè em va, em va *sàpiguer* molt greu que m'ho digués, això.²¹

Les conseqüències de la falta del pare, d'un sou menys, també van afectar la família, una vegada mort el pare:

(...) ho fèiem tot de nit, eh... (enumera amb els dits) Planxàvem, cuinàvem... quan plegàvem de... de les feines ja ens ho deixàvem tot ja fet per l'endemà quan arribéssim, que estigués tot fet (...) cosíem, a la nit, me'n recordo que posàvem unes bombetes grosseeeee (gesticula amb les mans, mostrant una estructura gran)... amb molt llum per cosir i planxar.

(...) arribàvem a casa a l'hora de sopar. I escolta...sortíem d'un *puesto*, i entràvem en un altre, eh. Havíem de treballar i fer dos jornals. Totes, i la meva mare també. La meva mare anava a netejar a les cases, a fer feines. I me'n recordo que sortia d'una casa i entrava en una altra, sortia... venia tard (allarga el tard)... a casa. Havíem treballat molt perquè érem dones soles. Va ser un temps dolent... La postguerra va ser molt dolenta.²²

Quan parlem de repressió franquista sovint oblidem la família d'aquells represaliats dels quals sí que podem veure, Consells de Guerra, persecució, etc. La família és evident que va patir, especialment les dones, mares filles, esposes. Aquest és el cas de la família del Lluís que no se'ls ha reconegut la injustícia fins avui dia, més aviat se'ls reprovava socialment o tenien por que això passés.

(...) a casa, de fet, de política no es parlava mai, mai, mai.. Perquè, com que el meu pare havia marxat i tot... La meva mare sempre deia... no volia que es parlés de política, a casa, és clar,... Nosaltres no estàvem al corrent de moltes coses (mou la cadira) perquè no parlàvem, oi.

La mama ho va passar molt malament. La mama era molt jove quan ell va marxar. I ja... no es va *volguer* casar mai més, eh! Va dir que mai més.²³

²¹ Entrevista citada a Pietat Iglesias (2011).

²² Entrevista citada a Pietat Iglesias (2011).

²³ Entrevista citada a Pietat Iglesias (2011).

És evident que, finalitzada la guerra, la família del nostre represaliat ho va passar malament. No sabem quin era el motiu però, mentre ell era empresonat, estem parlant de l'any 1939, una germana seva era ingressada a l'Institut Neurològic de Barcelona, i l'Ajuntament d'Esparreguera en pagava l'estada²⁴. Aquesta havia quedat vídua l'any 1936 ben jove, aleshores tenia 32 anys i tenia quatre fills entre un i set anys. Per altra banda, un tiet seu que va anar amb el Lluís a l'exili també va ser empresonat i se'n va poder escapar²⁵. La nostra informant no sap ben bé de quin dels camps en què van estar, el que sí recorda és que li havien explicat que al seu pare el van tornar a agafar i la repressió va ser brutal.

Enric Hernández Guirado

Un tiet del Lluís, germà de la seva mare, l'Enric Hernández Guirado²⁶ del qual hem localitzat una fitxa de llibertat vigilada a l'Arxiu Comarcal del Bages, va ser empresonat a la presó Model de Barcelona i condemnat inicialment a trenta anys per rebel·lió militar; una pena que va ser commutada per vint anys i, finalment, indultat (Decret de l'11 de novembre de 1943). No tenia permís de residir a Esparreguera i va marxar desterrat a Manresa. L'Enric tenia 29 anys quan el van agafar, era un jornaler²⁷ (peó, carbons) natural de Tíjola, Almeria. Va entrar a la presó el 17 de maig de 1939 i en sortí indultat l'11 de novembre de l'any 1943. Havia estat acusat de rebel·lió²⁸.

Document de llibertat condicional, desterrament i indult de L'Enrique Hernández. Arxiu Comarcal del Bages

²⁴ Factura de l'Institut Neurològic de Barcelona a l'alcalde d'Esparreguera (16 de gener de 1940). Correspondència, AMES.

²⁵ Aquest no va tornar a Catalunya i va finalitzar la seva vida a Aiacciu, Còrsega.

²⁶ Havia viscut al carrer dels Arbres, núm. 44.

²⁷ Va treballar a Can Sedó de 1930 a 1938.

²⁸ Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer, Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme (1938-1978) segons la Llei 11/2017, Arxiu Nacional de Catalunya (fons de la presó Model).

L'Enric era nascut el 15 de juny de 1908 i havia arribat a Esparreguera l'any 1930, era analfabet. Vivia amb la seva esposa al carrer Josep Anselm Clavé, 44 1r, actual carrer dels Arbres. Estava casat amb la Encarnación Martínez Portero, nascuda el dia 2 de març de l'any 1912 a Vallarque, Almeria. Ella havia arribat a Esparreguera l'any 1928 i treballava a S.A. Sedó, en cta., com el seu marit. Tenien un fill, Enric Hernández Martínez, nascut el dia 16 de juny de l'any 1935.

La nostra informant

Pietat Iglesias Hernández, nascuda el 29 de març de 1936 a Esparreguera, al carrer Montserrat, núm. 90. Va estudiar a les escoles graduades, els col·legis nous, que es deia aleshores, fins als onze anys. Va fer de mainadera a cal Navarro, al carrer Gran, núm. 2. Als catorze anys va començar a treballar a Can Sedó.

Es filla del deportat i mort a Mauthausen, Lluís Iglesias Hinojosa i Pietat Hernández. No s'ha interessat mai per la política. La seva mare els ho prohibia. De petita, molts dies anava a "Les pells", on vivia la seva àvia i li donava de menjar. La seva àvia, mare del seu pare, sempre havia tingut l'esperança que el seu fill tornaria. No va ser fins que un dia ho van llegir a *La Vanguardia* i van rebre els papers d'Alemanya.

La seva mare –amb la Juanita (dona del Julià Mert, també deportat)–, anaven juntes al Consulat a presentar la Fe de vida cada any. Ella anava a netejar a cal Torres, a cal Casajoana, a la perruqueria Palau, a la Creu: *Sort en vam tenir de la gent de la Creu. Ens feien anar a dinar i tot. Li deien a la mama, les nenes que vinguin a dinar! Sort en vam tenir! Les mans les tenia blanques de cremades per la sosa que feia servir per netejar tantes hores. Aleshores li posàvem oli de la cuina. Ai senyor!*

Sortosament la Pietat va tenir una vida de casada molt feliç. Ara és vídua i té dos fills.